

התקפות קטלניות:

התקפות חסרות הבחנה של ישראל על אזרחים בלבנון

1	תמצית
6	מתודולוגיה
8	המלצות
8	לממשלת ישראל
8	לארגון האומות המאוחדות
9	לממשלת ארצות הברית
	לממשלת בריטניה ולמדינות אחרות שדרכן עשויים לעבור נשק, תחמושת וציוד צבאי אחר
9	המיועד לישראל
10	לחיזבאללה
10	לממשלות סוריה ואירן

תמצית

דו"ח זה מתעד הפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי (חוקי המלחמה) שבוצעו על ידי צבא ההגנה לישראל (צה"ל) בלבנון, בתקופה שבין 12 ביולי ל-27 ביולי 2006, וכן את ההתקפה שבוצעה ב-30 ביולי בכפר קנא. במהלך תקופה זו הרג צה"ל, על פי ההערכות, 400 בני אדם, רובם המכריע אזרחים, ומספר ההרוגים עלה ליותר מ-500 עד למועד הבאת דו"ח זה לדפוס. ממשלת ישראל טוענת כי היא נוקטת את כל האמצעים האפשריים על מנת למזער את הפגיעה באזרחים, אולם המקרים המתועדים בדו"ח מצביעים על כשל שיטתי של צה"ל בהבחנה בין לוחמים לבין אזרחים.

מאז תחילת הסכסוך ביצעו כוחות ישראל באופן עקבי התקפות ארטילריה והתקפות אוויריות בעלות הישגים צבאיים מוגבלים או מפוקפקים, אך מחיר מוגזם בחיי אזרחים. בעשרות מקרים תקפו הכוחות הישראליים אזור שבו לא הייתה כל מטרה צבאית נראית לעין. במקרים מסוימים, התזמן והעוצמה של ההתקפה, היעדרה של מטרה צבאית, כמו גם התקפות חוזרות על צוותי חילוץ, מצביעים על כך שהכוחות הישראליים פגעו במכוון באזרחים.

ממשלת ישראל טוענת כי היא מכוונת התקפות אך ורק למטרות של חיזבאללה וכי לוחמים של הארגון משתמשים באזרחים כמגן אנושי, ומסכנים בכך את חייהם. ארגון Human Rights Watch לא גילה מקרים שבהם חיזבאללה השתמש במכוון באזרחים כמגן אנושי מפני התקפות הנגד של צה"ל. חיזבאללה אכן אחסן מידי פעם כלי נשק בתוך בתים של אזרחים או בקרבתם, ולוחמים של הארגון הציבו משגרי רקטות בתוך אזורים מיושבים או בסמוך לעמדות של משקיפי או"ם – פעולות שהן הפרות חמורות של חוקי המלחמה, מכיוון שהן מנוגדות לחובה לנקוט את כל אמצעי הזהירות האפשריים על מנת למנוע פגיעה באזרחים. עם זאת, אין במקרים אלה כדי להצדיק את השימוש הנרחב וחסר ההבחנה של צה"ל בכוח, שעלה בחיי אזרחים כה רבים. באף אחד מהמקרים של הרג אזרחים שמתועדים בדו"ח זה לא נמצאה ראיה לכך שכוחות של חיזבאללה או כלי נשק של חיזבאללה היו באזור שהופצץ על ידי צה"ל או בקרבתו, בעת ההפצצה או זמן קצר לפנייה.

בהימנעותה העקבית מלהבחין בין לוחמים לבין אזרחים, ישראל הפרה את אחד העיקרים הבסיסיים ביותר של חוקי המלחמה: החובה לבצע את ההתקפות אך ורק על יעדים צבאיים. דפוס הפעולה במתקפה הכוללת בלבנון מצביע על כך שלא ניתן להסביר או לפטור את המקרים האלה כתאונות בלבד; היקפו של דפוס הפעולה הזה, וכן החומרה וההשלכות שלו, מצביעים על ביצועם של פשעי מלחמה.

דו"ח זה מבוסס על תחקיר מקיף בשטח שנעשה בלבנון. מאז פרוץ מעשי האיבה, ארגון Human Rights Watch ראיין קורבנות ועדי ראייה להתקפות באמצעות שיחות פנים-אל-פנים, ערך בדיקות בשטח (ככל שאפשר המצב הבטחוני), ואסף מידע מבתי חולים, מארגונים הומניטאריים ומגופים

ממשלתיים. ארגון Human Rights Watch ערך גם תחקיר בישראל ובדק את השימוש שעושה צה"ל בכלי הנשק שברשותו, וכן ניהל דיונים עם גורמי צבא רשמיים בנושא התנהגות הכוחות. התחקיר שנערך הוא מקיף, אולם לנוכח המלחמה הנמשכת וההיקף הגדול של ההפצצות, ארגון Human Rights Watch אינו טוען שהממצאים מקיפים; נדרשת חקירה נוספת כדי לתעד את מלוא ההשפעה של המלחמה על אזרחים, וכדי להעריך באופן מלא את מידת הציות ומידת ההתעלמות של צה"ל מהמשפט ההומניטארי הבינלאומי.

אף כי הדו"ח אינו מתמקד בנושא זה, ארגון Human Rights Watch תיעד בנפרד ובמקביל הפרות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי על ידי ארגון חיזבאללה, ובכלל זה דפוס התקפות שמגיע עד כדי פשעי מלחמה. החל מה-12 ביולי, היום שבו שבה חיזבאללה שני חיילים ישראלים והרג שמונה חיילים, ועד ל-27 ביולי, שיגר הארגון על פי הדיווחים 1,300 רקטות לעבר אזרחים בעיקרם בישראל, הרג 18 אזרחים ופצע למעלה מ-300. בהיעדר מערכת הנחיה שמאפשרת כיוון מדויק, הרקטות הן מטבען נשק חסר הבחנה כאשר הן משוגרות לעבר אזרחים, ובמיוחד יישובים עירוניים, ולפיכך שיגורן מהווה הפרה חמורה של דרישת המשפט ההומניטארי הבינלאומי הקובעת שעל המתקיפים להבחין בכל עת בין לוחמים לבין אזרחים. חלק מהרקטות הללו, כפי שהתברר לארגון Human Rights Watch, מכילות אלפי כדוריות מתכת שמתפזרות בעוצמה למרחק של למעלה מ-100 מטר ממקום הפיצוץ, ומגבירות פי כמה וכמה את הפגיעה באזרחים.

דו"ח זה מנתח מבחר של התקפות אוויריות וארטילריות של ישראל, שגבו בסך הכל את חייהם של לפחות 153 בני אדם, למעלה משליש מהמספר הכולל של הרוגים לבנונים שעליהם נמסר במהלך השבועיים הראשונים של הסכסוך. מתוך 153 האזרחים ההרוגים המתועדים בשם דו"ח זה, ששים ושלושה היו ילדים מתחת לגיל 18, שלושים ושבעה מתוכם מתחת לגיל עשר. בהתקפות הישראליות נהרגו גם אזרחים רבים בעלי אזרחות כפולה, ששהו בחופשות בלבנון בעת פרוץ הלחימה, לרבות אזרחים של ברזיל, קנדה, גרמניה, כוויית וארצות הברית. מספר ההרוגים הכולל ללא ספק גבוה יותר, מכיוון שצוותי הרפואה והחילוץ לא הצליחו לחלץ רבות מהגופות בגלל התמשכות הלחימה ובגלל המצב הבטחוני המסוכן השורר בדרום לבנון.

הדו"ח מחלק את מקרי ההרג של אזרחים לשתי קטגוריות: התקפות על בתים של אזרחים והתקפות על כלי רכב אזרחיים. במקרים המשתייכים לשתי הקטגוריות סיפרו קורבנות ועדי ראייה שרואיני בנפרד וביחד, שלא היו באזור לוחמים של חיזבאללה או כלי נשק של חיזבאללה בעת שהתבצעה ההתקפה הישראלית, או זמן קצר לפני כן. בעוד שאחזים מהמרואיינים לא רצו אולי לדבר על פעילות צבאית של חיזבאללה, בין אם מתוך חשש ובין אם מתוך הזדהות, מרואיינים אחרים דיברו על כך בצורה גלויה למדי. באופן כללי, העקביות, הפרטים והאמינות של העדויות שנמסרו על ידי שורה ארוכה של עדים שלא שוחחו זה עם זה, אינם מותירים ספק בדבר תקפותם של דפוסי הפעולה המתוארים בדו"ח זה. במקרים רבים נמצאה תמיכה לגרסאות שמסרו העדים בדיווחים של עיתונאים זרים ושל עובדי ארגוני סיוע. במהלך ביקורים במקום שנערכו בכפר קנא, בסריפא ובצור, לא ראו אנשי ארגון Human Rights Watch כל ראיות לכך שהייתה פעילות צבאית של חיזבאללה בסביבת

האזורים שהותקפו על ידי צה"ל בעת ההתקפה או זמן קצר לפנייה: לא נמצאו תרמילים ריקים, כלי נשק או ציוד צבאי שננטש, שוחות או לוחמים הרוגים או פצועים. יתרה מזו, אפילו אם היו כוחות של חיזבאללה באזור מיושב בעת ההתקפה, עדיין חלה על ישראל החובה על פי חוק לנקוט את כל אמצעי הזהירות האפשריים על מנת להימנע מפגיעה באזרחים או למזער את מספר הנפגעים מקרב אזרחים כתוצאה מהתקפת יעדים או כוחות צבאיים. במקרים המתועדים בדו"ח זה, לעומת זאת, צה"ל הסכין באופן עקבי לשיעור גבוה של נפגעים מקרב האזרחים בתמורה להישג צבאי מוטל בספק.

באחד המקרים, נהרס במתקפה אווירית של ישראל ב-13 ביולי ביתו של כומר שהיה ידוע באהדתו לחיזבאללה, אך כפי הנראה לא נטל חלק פעיל כלשהו במעשי האיבה. אפילו אם צה"ל ראה בו מטרה לגיטימית (ואין בידי ארגון Human Rights Watch ראיה כלשהי לכך), בהתקפה נהרגו הכומר, אשתו, עשרת ילדיהם ועוזרת הבית של המשפחה מסרי לנקה.

ב-16 ביולי ירה מטוס ישראלי רקטה על בית שבו התגוררו אזרחים בכפר עיתרון והרג אחד עשר מבני משפחת אל-אחרס, ובתוכם שבעה בעלי אזרחות כפולה קנדית-לבנונית שהיו בחופשה בכפר בעת שפרצה המלחמה. ארגון Human Rights Watch ראיין בנפרד שלושה כפריים שהכחישו בנמרצות כל קשר של המשפחה לחיזבאללה. בין הקורבנות היו ילדים בני שנה, שלוש, חמש ושבע.

אזרחים אחרים נקלעו להתקפה בעת שנסעו במכוניותיהם, בניסיון להימלט מהלחימה בדרום. בדו"ח זה בלבד מתועדים עשרים ושבעה הרוגים כתוצאה מהתקפות כאלה. אין ספק שמספר ההרוגים גבוה יותר, אולם נכון למועד הבאת הדו"ח הזה לדפוס, התמשכות ההתקפות הישראליות על הכבישים לא מאפשר לחלץ את כל הגופות.

בסביבות ה-15 ביולי החל צה"ל להעביר אזהרות לתושבים בכפרים הדרומיים לצאת מבתיהם, ובהמשך מסר אזהרה כללית לכל התושבים שמדרום לנהר הליטני, שאפיקו עובר ברובו במרחק של 25 קילומטר מצפון לגבול ישראל-לבנון, שעליהם להתפנות באופן מיידי. עשרות אלפי לבנונים נמלטו מבתיהם אל העיר צור (שבעצמה נמצאת מדרום לליטני ולפיכך בתוך השטח שישראל הורתה על פינויו), או צפונה משם אל ביירות, כשרבים מהם מניפים דגלים לבנים. תוך כדי היציאה מהדרום, כוחות ישראל תקפו עשרות כלי רכב בירי ארטילרי ובירי ממוססים.

ידוע על שתי התקפות אוויריות שפגעו בכלי רכב שנשאו סיוע הומניטארי. ב-18 ביולי, צה"ל פגע בשיירה של עמותת הסהר האדום של איחוד האמירויות הערביות. בהתקפה הושמד כלי רכב שנשא תרופות, שמן צמחי, סוכר ואורז, ונהרג נהג הרכב. ב-23 ביולי פגעו כוחות צה"ל בשני אמבולנסים מסומנים בבירור של הצלב האדום בכפר קנא.

נכון ל-1 באוגוסט, עשרות אלפי אזרחים נותרו בכפרים שמדרום לנהר הליטני, על אף האזהרות להתפנות מהאזור. חלקם בחרו להישאר, אולם רובם המכריע, כפי שהתברר לארגון Human Rights Watch, לא יכלו להימלט בגלל הכבישים ההרוסים, מחסור בבנזין, מחירי המוניות הגבוהים, קרובי משפחה חולים או ההתקפות הישראליות המתמשכות. רבים מהאזרחים שנותרו בדרום הם זקנים, חולים או עניים.

ישראל הצדיקה את ההתקפות על הכבישים בטענה שיש צורך לטהר את נתיבי התנועה של לוחמי חיזבאללה שמעבירים כלי נשק. יצוין שוב שאין בראיות שנאספו על ידי ארגון Human Rights Watch או על ידי אמצעי תקשורת בלתי-תלויים, ואף לא בהודעות שמסרו הגורמים הרשמיים בישראל, שום אינדיקציה לכך שכתוצאה מאותן התקפות על כלי רכב שמתועדות בדו"ח זה נהרגו אנשי חיזבאללה או הושמדו כלי נשק. לעומת זאת, בהתקפות נהרגו ונפצעו אזרחים שנמלטו מבתם, כפי שהורה להם צה"ל לעשות.

בנוסף לירי ממטוסים וממסוקים ולירי ארטילרי מסורתי, ישראל השתמשה באזורים מיושבים בפצצות מצרר שנורות מתותחים, וגרמה לנפגעים בקרב אזרחים. באחת ההתקפות האלה, על הכפר בלידה ב-19 ביולי, נהרגה אשה בת ששים ונפצעו לפחות שנים עשר אזרחים, כולל שבעה ילדים. דפוס הפיזור הרחב של פצצות מצרר והשיעור הגבוה של פצצות נפל (הנע בין 2 עד 14 אחוזים, תלוי בסוג פצצת המצרר) הופכים את כלי הנשק הזה למסוכן מאוד לאזרחים, וכאשר נעשה בו שימוש באזורים מיושבים – יש בכך הפרה של המשפט ההומניטארי הבינלאומי.

מהודעות שנמסרו על ידי גורמים ממשלתיים רשמיים ועל ידי קצינים בצבא עולה שצה"ל עימעם, לכל הפחות, את ההבחנה בין אזרחים לבין לוחמים, ומוכן לתקוף מטרות שנחשבות בעיניו קשורות ללוחמים, אפילו בצורה מעורפלת. במקרה הגרוע, צה"ל רואה בכל האנשים שבאזור הסכסוך מטרות להתקפה.

לדוגמה, ב-17 ביולי, אחרי ההתקפות האוויריות של צה"ל בביירות, אמר מפקד חיל האוויר של ישראל, אלוף אליעזר שקדי כי "במרכז ביירות יש אזור שאליה נכנסים רק אנשי טרור".¹ למחרת, בדבריו על הריסת רובע דחיא בביירות על ידי צה"ל, אמר סגן הרמטכ"ל, משה קפלינסקי: "הפגיעה שם היא הרסנית והאזור הזה, שהיה סמלה של החיזבאללה, הפך לעיי חרבות שוממים".²

¹ אמיר בוחבוט ואיתמר ענברי, "צה"ל: חיזבאללה לא הפיל מטוס ישראלי", ניתן לקרוא את הכתבה בעברית, נכון ליום 28 ביולי 2006, בכתובת <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/450/601.html>

² חנן גרינברג, "צווי 8 לגיוס שלושה גדודי חי"ר והנדסה", ניתן לקרוא את הכתבה בעברית, נכון ליום 28 ביולי 2006, בכתובת <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3277527,00.html>

ב-27 ביולי אמר שר המשפטים של ישראל, חיים רמון, שעל חיל האוויר של צה"ל לשטח כפרים לפני כניסה של כוחות קרקעיים, על מנת למנוע נפגעים בקרב החיילים הישראליים שנלחמים בחיזבאללה. לטענתו, ישראל נתנה לאזרחים די זמן לצאת מדרום לבנון, ולפיכך כל מי שנשאר צריך להיחשב לתומך של חיזבאללה. "כל מי שנמצאים עכשיו בדרום לבנון הם טרוריסטים שקשורים בדרך כזו או אחרת לחיזבאללה", אמר.³

המשפט ההומניטארי הבינלאומי מחייב מתן אזהרה מוקדמת אפקטיבית לאוכלוסייה אזרחית לפני פתיחה בהתקפה, כאשר התנאים מאפשרים זאת. אולם אזהרות אלה אינן פוטרות בשום אופן שהוא את ישראל מהחובה להבחין בין לוחמים לבין אזרחים, ולנקוט את כל אמצעי הזהירות האפשריים על מנת להגן על אזרחים מפני פגיעה. במלים אחרות, מתן אזהרות אינו מתיר בשום אופן לישראל להתייחס לאותם אזרחים שנשארו בדרום לבנון כאל לוחמים, שהם מטרת לגיטימיות להתקפה.

בנוסף להמלצות לממשלת ישראל ולארגון חיזבאללה לכבד את המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ארגון Human Rights Watch מפנה קריאה לממשלת ארה"ב להשעות באופן מיידי את העברת כל כלי הנשק שלגביהם קיים תיעוד או שישנן טענות אמינות לכאורה על כך שנעשה בהם בלבנון שימוש בניגוד למשפט ההומניטארי הבינלאומי, וכן להשעות את המימון או התמיכה הניתנים לצידוד כזה, עד שיושם קץ למעשי האיבה. ארגון Human Rights Watch קורא לממשלות אירן וסוריה לפעול באופן דומה בכל הקשור למתן סיוע צבאי לחיזבאללה.

דו"ח זה אינו עוסק בהתקפות של ישראל על התשתיות בלבנון או בהתקפות על הפרברים הדרומיים של ביירות, שהן נושא לתחקירים שוטפים של ארגון Human Rights Watch. הוא גם אינו עוסק בהתקפות הרקטות חסרות ההבחנה של חיזבאללה על ישראל, שדווחו והוקעו בנפרד וממשיכות לשמש נושא לתחקירים שוטפים של ארגון Human Rights Watch. בנוסף על כך, ארגון Human Rights Watch ממשיך לחקור את הטענות שחיזבאללה מגן על הלוחמים והצידוד של הארגון על ידי מיקומם בתוך בתים של אזרחים או באזורים אזרחיים, ומביע דאגה עמוקה מהצבתם של כוחות וצידוד מסוים של חיזבאללה בסמיכות לאזרחים, תוך סיכון חייהם ובניגוד לחובה לנקוט בכל אמצעי הזהירות האפשריים על מנת למנוע פגיעה באזרחים. ארגון Human Rights Watch מנצל את ההזדמנות של פרסום דו"ח זה כדי לחזור ולהדגיש את החובה החלה על חיזבאללה שלא לעשות לעולם שימוש מכוון באזרחים כמגן אנושי ליעדים צבאיים ולצידוד צבאי, ולעולם לא לסכן אזרחים שלא לצורך על ידי פעולות צבאיות, החזקת כוחות או אחסון של כלי נשק בסמיכות אליהם.

על הסכסוך החמוש בין ישראל לבין חיזבאללה חלות אמנות בינלאומיות, כמו גם כללי המשפט ההומניטארי הבינלאומי המקובל. סעיף 3 המשותף לאמנות ז'נבה משנת 1949 קובע סטנדרטים מינימליים להתנהגותם של כל הצדדים המעורבים בסכסוך בין מדינה שחתומה על האמנות, כמו

³ BBC News Online, "Israel Says World Backs Offensive" July 27, 2006

ישראל, לבין צד שאינו מדינה, כמו חיזבאללה. ישראל טענה כמו כן שהיא רואה בפעולותיה תגובה לפעולותיה של המדינה הריבונית לבנון, ולא רק לפעולות של חיזבאללה. על מעשי איבה כלשהם בין כוחות צבאיים של ישראל לכוחות צבאיים של לבנון יחולו אמנות ז'נבה במלואן, שהן ישראל והן לבנון חתומות עליהן. כך או כך, הכללים החלים על הפצצות, הפגזות והתקפות באמצעות רקטות הם זהים למעשה.

מתודולוגיה

דו"ח זה מבוסס בעיקר על תחקירים שערכו תחקירני Human Rights Watch ששהו בביירות מאז פרוץ הסכסוך, וסיירו במשך יומיים בדרום לבנון. צוות התחקירנים התמקד בעריכת ראיונות עם עדי ראייה ועם ניצולים מהתקפות של ישראל בתוך לבנון, בגביית עדויות מפורטות מאנשים אלה, וכן באימות ובבדיקות צולבות של גרסאותיהם לעומת הגרסאות של עובדי סיוע בינלאומיים, עיתונאים זרים ומקומיים, אנשי רפואה ופקידים מקומיים, וכן לעומת מידע שהתקבל מצה"ל.

המצב הבטחוני לא אפשר ביקורים רבים מהכפרים או באתרים האחרים שבהם אירעו הפגיעות באזרחים שמתועדות בדו"ח זה, אולם בכל המקרים אתרו תחקירני Human Rights Watch עדי ראייה להתקפות. כל המקרים שבהם לא הצליח ארגון Human Rights Watch למצוא עדי ראייה, ניצולים או מקורות מידע אמינים אחרים – לא נכללו בדו"ח זה. צוות נוסף של תחקירנים מטעם ארגון Human Rights Watch פעל במקביל במהלך תקופה זו בצפון ישראל, בחקירה ובדיווח על התקפות חיזבאללה על אזרחים בישראל. צוות זה תרם גם ליכולת של ארגון Human Rights Watch להבין את פעולות צה"ל בלבנון, וזאת באמצעות תצפיות בשטח ושיחות עם דוברים של צה"ל.

במספר מועט של מקרים הצליחו תחקירני Human Rights Watch בלבנון לאתר עדי-ראייה אך ורק במחנות עקורים שבשליטת חיזבאללה בביירות. על פי הערכות, 70 מתוך 120 בתי הספר שבהם מתגוררים עתה עקורים נתונים לשליטה של חיזבאללה. במקרים אלה הקפידו לעתים קרובות אנשי חיזבאללה שתחקירני Human Rights Watch לא יציגו למרואיינים שאלות בנוגע למיקום של לוחמי חיזבאללה, מכיוון שלמידע זה – היכן עשויים להימצא פעילים של חיזבאללה – יש ערך צבאי. תנאים אלה הגבילו את יכולתו של ארגון Human Rights Watch להגיע לקביעה משפטית בשאלה האם המטרה שבה מדובר הייתה מטרה לגיטימית. במקרים אלה, חיפשו התחקירנים עדי ראייה נוספים שאינם נתונים בשליטת חיזבאללה, על מנת לבדוק את המיקום של לוחמי חיזבאללה באזור בעת ההתקפה. במקרים שבהם שלא ניתן היה למצוא עדים כאלה, הפסיק ארגון Human Rights Watch את חקירת המקרה.

כפי שצוין לעיל, במקרים המתועדים בדו"ח זה סיפרו העדים באופן עקבי לתחקירני Human Rights Watch שלא היו באזור לוחמי חיזבאללה או כל יעד צבאי לגיטימי אחר בעת התקפת צה"ל. עם זאת,

ארגון Human Rights Watch אכן תיעד מקרים שבהם פגע צה"ל במטרות צבאיות לגיטימיות, וברוב המקרים של המקרים, למעט יוצאים מן הכלל מעטים, העדים גילו בדרך כלל נכונות לדבר על הנוכחות והפעילות של חיזבאללה. באתרים שבהם ביקרו תחקירני Human Rights Watch – כפר קנא, סריפא, צור והפרברים הדרומיים של ביירות – לא נמצאו בתחקירים בשטח סימנים כלשהם שיעידו על פעילות צבאית באזור שנתקף, כגון שוחות, משגרי רקטות שהושמדו, ציוד צבאי אחר או לוחמים הרוגים או פצועים. גם מעיתונאים זרים ומקומיים, מאנשי החילוץ וההצלה ומהמשקיפים הבינלאומיים לא התקבלו ראיות כלשהן שסותרות את התצהירים שמסרו עדי הראייה שרואיינו לצורך הכנת דו"ח זה.

התחקירנים עקבו גם אחרי המידע שנמסר על ידי גורמים רשמיים בכל הקשור להתקפות, ובכלל זה הודעות של ממשלת ישראל. על אף שהתחקיר שערך ארגון Human Rights watch הוא מעמיק, הרי שכפי שצוין לעיל, הוא אינו כולל את כל המקרים. נדרשת חקירה נוספת, ובמיוחד אם יהיה שיפור באפשרויות הגישה לכפרים שנפגעו בדרום לבנון, וכן במידה שישראל תחליט בסופו של דבר לאפשר עריכת ראיונות עם מפקדים וחיילים שהיו מעורבים במבצע הצבאי בלבנון.

המלצות

לממשלת ישראל

יש להורות מייד לכל הכוחות הצבאיים לקיים את עקרונות היסוד של המשפט ההומניטארי הבינלאומי. בייחוד, הם חייבים:

- להבחין בכל עת בין אזרחים לבין לוחמים, וכן בין יעדים אזרחיים לבין יעדים צבאיים, ולחדול מכל התקפה על אזרחים במכוון.
- לחדול מכל התקפות חסרות הבחנה, ובאופן מיוחד מהפצצות חסרות הבחנה של ערים, עיירות, כפרים ואזורים אחרים שבהם מתרכזים אזרחים.
- להקפיד מאוד לפעול על פי עיקרון המידתיות. לחדול מביצוע התקפות שניתן לצפות שיגרמו לאובדן מקרי של חיי אזרחים, לפגיעה של אזרחים, לנזק ליעדים אזרחיים או לשילוב של פגיעות כאמור, במידה שהיא מוגזמת ביחס ליתרון הצבאי הממשי והישיר הצפוי מההתקפה.
- לחדול מייד משימוש בפצצות מצרר בלבנון, עד שניתן יהיה להפחית באופן דרמטי את שיעור פצצות הנפל. אם נעשה שימוש בפצצות מצרר, לעולם אין להשתמש בהן באזורים מאוכלסים או בקרבתם.
- לעולם לא לתקוף צוותים, שיירות ויעדים שקשורים לסיוע ההומניטארי, או צוותי שמירת שלום (peacekeeping), שכולם זכאים להגנות הניתנות לאזרחים.
- להורות לכל הדרגים הממשלתיים לשתף פעולה עם חקירות בינלאומיות של הפרות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ובכלל זה עם ועדת החקירה שהקמתה מוצעת להלן.

לארגון האומות המאוחדות

- ארגון Human Rights Watch מפנה קריאה דחופה למזכיר הכללי של ארגון האומות המאוחדות להקים ועדת חקירה בינלאומית לשם חקירת הדיווחים על הפרות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי בלבנון ובישראל, לרבות האפשרות שבוצעו פשעי מלחמה, ולנסח המלצות מתוך מטרה להטיל אחריות על מי שמפרים את החוק. בראש ועדת החקירה (וח"ק) צריך לעמוד מומחה בלתי-תלוי בעל ממוניטין בינלאומיים ובעל ניסיון ישיר בחקירת הציות

למשפט ההומניטארי הבינלאומי בעת מלחמה. צוות ועדת החקירה צריך לכלול מומחים לזיהוי פלילי, לבליסטיקה ולכלי נשק, למשפט ההומניטארי הבינלאומי ולתחומים רלבנטיים נוספים. יש לממן את הוח"ק באופן נאות, על מנת להבטיח את פעולתה היעילה.

לנוכח דחיפות המצב, על הוח"ק להגיש את ממצאי הביניים למזכיר הכללי בהקדם האפשרי. על המזכיר הכללי להציג ממצאים והמלצות אלה, וכן את הדו"ח הסופי של הוח"ק, לפני מועצת הביטחון, לצורך המשך דיון וקבלת החלטות פעולה.

לממשלת ארצות הברית

- להשעות מייד העברות לישראל של נשק, תחמושת וציוד אחר שלגביהם קיים תיעוד או שידוע ממקורות אמינים שנעשה בהם בלבנון שימוש בניגוד למשפט ההומניטארי הבינלאומי, וכן להשעות את המימון או התמיכה הניתנים לציוד כזה, עד שיושם קץ להפרות.
- לערוך חקירה מלאה בכל הקשור לשימוש שעושה ישראל בנשק, תחמושת וציוד אחר שסופק לה על ידי ארה"ב, מתוך הפרה של המשפט ההומניטארי הבינלאומי.

לממשלת בריטניה ולמדינות אחרות שדרכן עשויים לעבור נשק, תחמושת וציוד צבאי אחר המיועד לישראל

- לא להתיר שימוש בשטחי המדינה לשם מעבר או שטעון של נשק, תחמושת או ציוד אחר שלגביהם קיים תיעוד או שידוע ממקורות אמינים שנעשה בהם בלבנון שימוש בניגוד למשפט ההומניטארי הבינלאומי, עד שיושם קץ להפרות.⁴
- לאמץ וליישם אמצעי בקרה, היכן שעדיין לא קיימים אמצעים כאלה, אשר מחייבים קבלת רישיונות לצורך העברות של כלי נשק, כמו גם לצורך מסחר ותיווך בכלי נשק. להתנות את מתן הרישיונות בכיבוד מוחלט של זכויות האדם והמשפט ההומניטארי הבינלאומי על ידי הצד המקבל. יש לסרב לתת רישיונות כאמור במקרים שבהם הצד המקבל מעורב בדפוס התנהגות של הפרות חמורות של זכויות האדם או בהפרות חמורות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, או שקיים באופן אחר סיכון ברור שיעשה בכלי הנשק שימוש-לרעה באופן כזה.⁵

⁴ צעד כאמור עולה בקנה אחד עם החובה החלה על מדינות, על פי סעיף משותף 1 לאמנות ז'נבה, "לכבד ולהבטיח כיבוד" של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ואשר מטיל על מדינות מצד שלישי אחריות למנוע פעולות שיש בהן כדי לסייע להפרות מצד הצדדים לסכסוך. המדינות החתומות על אמנות ז'נבה הסכימו במסגרת הוועידה הבינלאומית של הצלב האדום והסהר האדום שהתקיימה ב-2003 להפוך את כיבוד המשפט ההומניטארי הבינלאומי לאחד הקריטריונים היסודיים שלפיהם נבחנות החלטות בכל הנוגע להעברת נשק. מספר ממשלות, לרבות ממשלות שפועלות על פי קוד ההתנהלות של האיחוד האירופי בכל הקשור לייצוא נשק, התקינו תקנות לצורך יישום התחייבויות אלה. בריטניה, יחד עם מדינות נוספות, תומכת בהרחבת התחולה של קוד ההתנהלות של האיחוד האירופי להעברות נשק, וכן תומכת בשינויים שיהפכו את קוד ההתנהלות האמור למחייב. עליה לפעול בהתאם לכך, כעניין של מדיניות.

⁵ ראה הערת שוליים 5, לעיל.

לחיזבאללה

- לחדול מכל התקפות הרקטות חסרות ההבחנה על ערים, יישובים, כפרים ואזורים אחרים בישראל שבהם מרוכזים אזרחים, כמו גם מכל התקפות שמכוונות לפגוע באזרחים.
- לעשות כל מאמץ אפשרי על מנת להימנע ממיקום של יעדים צבאיים בתוך אזורים שמאוכלסים בצפיפות או בקרבת אזורים כאלה, וכן להרחיק אזרחים או יעדים אזרחיים שנתונים תחת שליטת חיזבאללה מקרבת יעדים צבאיים.
- בשום מקרה לא לנצל מיקום של אזרחים או של אנשים אחרים הזכאים להגנה על פי החוק הבינלאומי כדי לגונן על יעד צבאי מפני התקפה או כדי לקדם או לסכל פעולות צבאיות.

לממשלות סוריה ואירן

- לא להתיר העברות לחיזבאללה של נשק, תחמושת וציוד אחר שלגביהם קיים תיעוד או שידוע ממקורות אמינים שנעשה בהם בלבנון שימוש בניגוד למשפט ההומניטארי הבינלאומי, וכן לא להתיר העברה של מימון או תמיכה עבור ציוד כזה, עד שיושם קץ להפרות.